तालुका बीज गुणन केंद्र

परिचय :

सदर योजना मुख्यत्वे शेतक-यांना सेवा उपलब्ध करण्यासाठी राबविण्यात येते . निरनिराळया अन्नधान्य पिकांच्या सुधारलेल्या जातींचे उच्च प्रतिचे बियाणे शेतक-यांना सतत उलब्ध व्हावे म्हणून सन १९५७ पासून तालुका बीज गुणन केंद्रांची स्थापना झाली. कृषि विद्यापीठांतील पैदासकार बियाणे बीजगुणन प्रक्षेत्रावर बहुगुणन करण्यासाठी मिळते. त्यापासून तयार झालेले पायाभूत/ प्रमाणित बियाणे ना नफा ना तोटा तत्वावर शेतक-यांना पुरविले जात होते परंतु सन १९७६ पासून. महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळाची स्थापना झाल्यानंतर व बियाणे उपलब्धतेचे काम त्यांना सोपविल्यामुळे तालुका बीज गुणन केंद्राची उत्पादन क्षमता विचारात घेऊनच प्रक्षेत्रावर बियाणे उत्पादनाचा कार्यक्रम बियाणे महामंडळामार्फत राबविण्यात येतो. हे बियाणे नंतर शेतक-यांना उपलब्ध करुन देण्यात येते. आधुनिक तंत्रज्ञान जलद व परिणामकारकरित्या प्रसार करण्याचे धोरणानुसार बहुतांश या प्रक्षेत्रावर कृषि चिकित्सालय तथा शेतकरी प्रशिक्षण केंद्र सुरु करण्यात आले / येत आहेत. त्या ठिकाणी निरनिराळया तंत्रज्ञानावर आधारीत प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात येऊन प्रशिक्षणाव्दारे शेतक-यामध्ये त्यांचा प्रसार करण्यांत येत आहे.

सुविधा :

प्रक्षेत्रावर बिजोत्पादन शेतक-यांसाठी प्रात्यक्षिके तसेच शेतीसंलग्न पूरक कार्यक्रम जसे गांडळू कल्चर व खत उत्पादन , जैविक नियंत्रणाचे घटक उत्पादित करणे ,नाडेप पध्दतीने कंपोस्ट तयार करणे शेतकरी प्रशिक्षण घेणे असे विविध कार्यक्रम घेण्यात येत आहेत. शासनाचे नवीन धोरणानुसार तालुका बीज गुणन केंद्रावर कृषि चिकित्सालय या योजनेअंतर्गत शेतकरी प्रशिक्षण, प्रात्यक्षिके , पीक संग्रहालय, इ. च्या माध्यमातून तंत्रज्ञान प्रसार केला जातो. मृद व पाणी पृथःकरण , पीकावरील कीड व रोगग्रस्त नमुन्यांचे निदान व मार्गदर्शन केले जाते.अशा प्रकारे ही प्रक्षेत्रे तंत्रज्ञान,प्रसार कृषि सेवा व सल्ला केंद्र म्हणून कार्य करणार आहेत.

ठिकाण :

महाराष्ट्र राज्यातील तालुका बीज गुणन केंद्राची यादी

जिल्हा	तालुका	ता बी के चे नाव
ठाणे	भिवंडी	चांविंद्र
	वाडा	वाडा
रायगड	माणगाव	लोणरे
	पनवेल	पारगांव
	महाड	कोंडिवते
रत्नागिरी	गुहागर	पालशेत
	लांजा	वाडगाव
	खेड	तिसंगी

सिंधुंदूर्ग	कुडाळ	माणगाव
नाशिक	मालेगाव	उमराणे
	नांदगाव	नांदगाव
	इगतपूरी	इगतपूरी
	बांगलान	लखमापूर
		लखमापूर
	निफाड	पिप्री-१
		पिंप्री-२
	पेठ	हरसूल
	सिन्नर	मुसळगाव
धुळे	सिंदखेडा	सिंदखेडा
	नंदूरबार	नंदूरबार
	शहादा	कळंबू
जळगाव	जळगाव	मुमराबाद
	चाळीसगाव	चाळीसगाव
	पारोळा	पारोळा
	एरंडोल	धरणगाव
	चोपडा	चोंपडा
	अमळनेर	पोतोंडा
	भूसावळ	भूसावळ
	भडगाव	भडगाव
अहमदनगर	कर्जत	कर्जत
	शेवगाव	ठा. पिंपळगाव
	जामखेड	अरणगाव
	अहमदनगर	सावेडी
	राहूरी	राहूरी
		दे. प्रवरा
	कोपरगाव	कोपरगाव
	पारनेर	भाळवणी
	संगमनेर	कोकणगाव

पुणे	इंदपूर	इंदापूर
		आमदाबाद
	भोर	भोर
	मावळ	खडकाळा
	हवेली	च-होली
	पुरंदर	जाधववाडी
	दौंड	दौंड
	खेड	काळूस
	आंबेगाव	धोडेगाव
सोलापूर	सांगोला	महूद
	माळशिरस	अकलूज
		माळशिरस
	माढा	कुर्डूवाडी
	सोलापूर उ.	सोलापूर
	सोलापूर द.	मूळेगाव
	बार्शी	उपळाई
	मंगळवेढा	मंगळवेढा
सातारा	फलटण	फलटण
	कराड	सैदापूर
	कारेगाव	पळशी
	जावळी	मेढा
	पाटण	काळोली
सांगली	खानापूर	विटा
	वाळवा	पेठ
	मिरज	डिग्रज
कोल्हापूर	आजरा	आजरा
	गडहिग्जल	गडहिग्जल
औरंगाबाद	सोयगाव	धनवट
	वैजापूर	वैजापूर-१
		वैजापूर-२
	पैठण	इसारवाडी
	खुंलदाबाद	ग. बोरगाव

जालना	जालना	सामनगाव
	अंबड	पाथरवाला
	भोकरदन	भोकरदन
बीड	बीड	सिदोड
	आष्टी	जळगाव
लातूर	औसा	औसा
उस्मानाबाद	परांडा	सोनगिरी
	कळंब	येरमाळा
नांदेड	देंगलूर	देंगलूर
	मुखेड	मुखेड
	हदगाव	मनाठा
परभणी	सेलू	चिखलठाणा
	हिंगोली	हिंगोली
	कळमनुरी	बिजाराम
		आ. बाळापूर
	जिंतूर	जिंतूर
	गंगाखेड	गंगाखेड
बुलढाणा	चिखली	सेलसूरा
	संग्रामपूर	वरवंट ख.
	मलकापूर	मलकापूर
	नांदूरा	नांदूरा
	शेगाव	शेगाव
अकोला	कारंजा	कांरजा
	मानोरा	विठोली
	तेल्हारा	गाडेगाव
	बाळापूर	बाभूळखेड
	बार्शी टाकळी	आळदा
	आकोट	वडाळी सटवाई
	अकोला	बोरगाव मंजू
	रिसोड	वनोजा

अमरावती	अमरावती	वलगाव
	चांदूरबाजार	चंद्रपूर
	अंजनगाव	अंजनगाव
	नांदगाव ख.	धानोरा गुरव
यवतमाळ	उमरखेड	बेलखेड
	वणी	निंबाळा
		कारेगाव
	बाभूळगाव	नांदूरा
	धाटजी	धाटजी
	कळम	कळम
वर्धा	आरवी	विरुळ
		लाडणापूर
	सेलू	सुकळी
	हिंगणधाट	पोहना
	देवळी	सेलसूरा
नागपूर	काटोल	धिवारवाडी
	पारशिवणी	डूमरी
	सावनेर	भेंडाळा
	कुही	भोजापूर
	नरखेड	नरखेड
	कळमेश्वर	गौंडखैरी
	भिवापूर	मोखाडा
भंडारा	साकोली	साकोली
	भंडारा	पहेला
	पवनी	पालोरा
	देवरी	देवरी
	मोहोडी	डोंगरगाव
गोंदिया	गोंदिया	कारंजा
चंद्रपूर	चिमूर	मालेंवाडा
		बोथली
	गोंडपिंप्री	विठ्ठलवाडा
	ब्रम्हपूरी	मालडोगरी

गडचिरोली	सिंरोचा	रंगधानपेठा

संपर्क अधिकारी :- वरील प्रक्षेत्रावरील कृषि पर्यवेक्षक / कृषि अधिकारी, मंडळ कृषि अधिकारी, उपविभागीय कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी